

УДК 349.6: 341.1: 347.79

О.В. Толкаченко, канд. юрид. наук, доцент
Одеський національний університет імені І.І. Мечникова
Кафедра цивільно-правових дисциплін
Французький бульвар, 24/26, Одеса, 65058, Україна

ПРИРОДООХОРОННІ АСПЕКТИ В КОНВЕНЦІЇ ООН З МОРСЬКОГО ПРАВА 1982 РОКУ

Статтю присвячено проблемним питанням систематизації правових знань про збереження морських ресурсів та охорону морського середовища в цілому. Аналіз ключових положень Конвенції ООН з морського права здійснюється здебільшого з врахуванням теоретичних положень науки екологічного права. В результаті автор пропонує досліджувати правову охорону морського середовища в межах екологічного права з врахуванням норм міжнародного морського права.

Ключові слова: Світовий океан, морські ресурси, морське середовище, охорона.

Постановка проблеми. Завдяки географічному розташуванню Україна є морською державою, що активно бере участь у регіональному та глобальному міжнародному співробітництві з метою забезпечення ефективного використання морських просторів та морських ресурсів, а також охорони морського середовища. Світовий океан, за вірним зауваженням К.Б. Валіулліна, є найбільш використовуваним природним об'єктом: «Актуальність цієї проблеми пов'язана з тим, що Світовий океан – це місце зосередження найважливіших видів господарської, військової та науково-технічної діяльності різноманітних держав та в той же час це місце перетину інтересів» [1, с. 73]. У зв'язку з цим вивчення, освоєння та невиснажливе використання морських ресурсів та просторів є важливим пріоритетом політики держав. Така політика вимагає комплексного підходу до забезпечення раціонального використання морських ресурсів та охорони морського середовища.

Комплексний підхід передбачає залучення представників різних галузей науки до вирішення проблем охорони морського середовища: екології, географії, фізики, хімії, океанології та інше. Однак, за вірним зауваженням Л.В. Сперанської: «лише в рамках міжнародного права, залучаючи строго обґрунтовані наукові дані, можна встановити певні норми поведінки держав з метою забезпечення охорони морського середовища і насамперед передбачити обов'язкові для всіх держав міжнародні стандарти у цій галузі» [2, с. 8]. За допомогою норм міжнародного права можна розробити ефективну систему контролю та відповідальності за завдані збитки у сфері морегосподарської та мореохоронної діяльності. Поряд з цим міжнародно-правове регулювання повинно поєднуватися з ефективними національними заходами [2, с. 8]. Підґрунтям для застосування національних заходів щодо охорони морських ресурсів та морського середовища є суверенітет та юрисдикція прибережної держави, а також її суверенні права щодо використання та охорони природних ресурсів виключної (морської) економічної зони. Так, у ст. 13 Конституції України передбачено, що земля, її надра, атмосферне повітря, водні та інші природні ресурси, які розміщені у межах території України, природні ресурси її континентального шельфу, виключної (морської) економічної зони є об'єктами права власності Українського народу. При цьому слід зазначити, що дана конституційна норма є декларативною. Більшість природних об'єктів, що знаходяться у морському просторі, не є об'єктами права власності завдяки своїм природним властивостям, як, наприклад, атмосферне повітря та водні ресурси, що постійно циркулюють. Їх неможливо індивідуалізувати та вони не є об'єктами права власності в класичному розумінні.

На міжнародному рівні питання природоохоронної діяльності регулюються за допомогою міжнародних договорів, які містять норми, спрямовані на закріплення правових принципів: охорони морського середовища, збереження та раціонального використання живих морських ресурсів, неспричинення шкоди території інших держав та інші. Дані принципи

складають основні положення міжнародно-правового режиму використання та збереження морських ресурсів, що був визначений у Конвенції ООН з морського права.

Конвенція ООН з морського права від 10 грудня 1982 року вважається класичним універсальним міжнародним договором, що врегулював відносини взаємодії суспільства і природи та, зокрема, уніфікував положення з приводу використання морських просторів та морських ресурсів [3]. Вона підтвердила та доповнила положення Женевської конвенції з морського права 1958 року шляхом закріплення нових норм та введення нових інститутів морського права щодо територіального моря, архіпелажних вод, правил транзитного проходу через міжнародні протоки, виключної економічної зони, континентального шельфу та району морського дна за межами континентального шельфу («Району»). Поряд із свободами відкритого моря (свободою судноплавства, свободою рибальства, свободою польотів, свободою прокладки кабелів і трубопроводів, свободою зводити штучні острови, установки й споруди, свободою здійснювати морські наукові дослідження) в цій Конвенції встановлюються вимоги щодо забезпечення захисту і збереження морського середовища відповідно до Принципу захисту екологічних систем Світового океану, який закріплений в Міжнародному пакті щодо навколишнього середовища та розвитку, і юридичний зміст якого зводиться до обов'язку всіх держав «захистити і зберігати морське середовище» (ст. 192 Конвенції ООН з морського права 1982 р) [4, с. 13].

Беручи до уваги вищевикладені тенденції в сучасній юридичній науці та інтенсивне використання морських просторів і ресурсів, дослідження положень Конвенції ООН з морського права з врахуванням положень теорії екологічного права допомогло б систематизувати знання щодо охорони морського середовища та визначити його еколого-правовий режим.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Науково-теоретичну базу для цієї статті склали роботи В.І. Андрейцева, М.М. Бринчука, Ю.О. Вовк, А.П. Гетьман, І.І. Каракаш, Н.Р. Кобецької, О.С. Колбасова, Ю.М. Колосова, М.В. Краснової, В.В. Петрова, В.К. Попова, Л.В. Сперанської, Ю.С. Шемшученка та ін.

Метою статті є аналіз норм Конвенції ООН з морського права із застосуванням теоретичних положень екологічного права та дослідження природоохоронних аспектів цієї Конвенції. Зокрема, основне питання полягає в тому, чи може Конвенція ООН з морського права бути джерелом екологічного права або її природоохоронні норми слід розглядати, як такі, що регулюють комплексні правовідносини та відносяться до інших галузей права (зокрема, морського права).

Виклад основного матеріалу. Предметом правового регулювання у сфері права навколишнього середовища за обґрунтованим визначенням Ю.С. Шемшученка, є численні суспільні відносини, що відрізняються за конкретним змістом, але володіють органічною і стійкою єдністю у сфері взаємодії суспільства (людини) і навколишнього середовища, тобто екологічні відносини. Дана єдність обумовлена двома основними факторами: 1) властивостями об'єкту екологічних правовідносин – навколишнього середовища поєднувати різні напрямки діяльності в один вид, та відповідно єдиною системою норм екологічного права; 2) єдності загальної мети, на досягнення якої спрямовані відповідні суспільні відносини та що складає зміст екологічної діяльності в цілому: забезпечити гармонійну взаємодію суспільства і природи, створити сприятливі для життєдіяльності людини умови оточуючого її середовища [5, с. 69-70].

Ю.О. Вовк визначав *предмет природоресурсового права* як своєрідні суспільні відносини, що існують з приводу раціонального використання й охорони природних ресурсів та об'єктів природи. Цей предмет є єдиним через єдність і нерозривний зв'язок усіх об'єктів природи, а також загальні принципи природокористування. У той же час він доволі багатогранний, через різноманіття природних об'єктів [6, с. 10]. Як конкретизувала Г.В. Анісімова: «Диференціація екологічних відносин можлива за різноманітними підставами – за об'єктами, основними сферами діяльності людей у галузі навколишнього природного середовища тощо» [7, с. 12-13]. Наприклад, Конвенція ООН з морського права містить норми, які стосуються як правового регулювання управління та збереження анадром-

них та катадромних видів (зокрема, ст.ст. 66, 67 Конвенції ООН з морського права), так й щодо здійснення моніторингу та екологічної оцінки (зокрема, дивись Розділ 4 Конвенції ООН з морського права).

Розмежовуючи предмет та об'єкт природноресурсного права від природоохоронного права, Н.Т. Разгельдєєв визначив *предметом природноресурсного права* суспільні відносини щодо володіння, використання (експлуатації), розпорядження природними ресурсами, як об'єктами права власності та права природокористування [8, с. 34]. Беззаперечно, суспільні відносини щодо рибальства та видобутку надр у Світовому океані відносяться до предмету природноресурсного права. В свою чергу, *предмет природоохоронного (екологічного) права* набув визначення як: «суспільні відносини щодо забезпечення необхідної якості всіх об'єктів навколишнього середовища в їх екологічних зв'язках» [8, с. 34]. Таким чином, правові норми Конвенції ООН з морського права, що регулюються правовими нормами Конвенції ООН з морського права щодо охорони морського середовища (зокрема, щодо охорони атмосферного повітря, води, біологічного різноманіття), відносяться до предмету природоохоронного права.

Забезпечення необхідної якості природних об'єктів вимагає розуміння поняття сприятливого стану навколишнього середовища: «З еколого-правової точки зору, навколишнє середовище можна оцінювати як сприятливе, якщо його стан відповідає встановленим у екологічному законодавстві вимогам, що стосуються чистоти (незабрудненості), ресурсоємності (невичерпаності), екологічної стійкості, видового різноманіття, естетичного багатства, збереження унікальних (визначних) об'єктів природи з урахуванням допустимого екологічного і техногенного ризику» [9, с. 135].

Основні положення щодо забруднення ґрунтуються на концепції еластичності середовища. Її зміст полягає в тому, що є межа можливостей самоочищення природних об'єктів (в тому числі морських вод), коли перед людством постає завдання термінової ліквідації завданої шкоди, відновлення порушеної рівноваги та попередження її порушення у майбутньому. Найбільш поширені джерела забруднення морського середовища – танкери та хімовози. Здебільшого забруднення морського середовища нафтопродуктами трапляється при їх перевезенні, а також внаслідок аварій на танкерах: «Щорічно у морські води надходить приблизно 6 млн. тон нафтових вуглеродів» [10, с. 267]. В той же час, як писав О.А. Ковальов: «Існування та ефективне функціонування сучасної цивілізації неможливе без танкерного судноплавства: приблизно 7 тис. танкерів щорічно перевозять приблизно 60% всієї нафти, що споживається у світі (що складає до 40% вантажів, які перевозяться по морю)» [10, с. 267].

В цілому джерела забруднення Світового океану можна поділити на дві групи залежно від місцезнаходження – джерела на суші і джерела в морі. Але є і більш детальна класифікація, яка поділяє джерела забруднення на морське судноплавство, підводну розробку і видобуток мінеральних ресурсів, річковий стік, прямиий стік з суші (теригенний стік), атмосферне перенесення, природні підводні викиди нафти і газу. Можна сказати, що в основу цієї класифікації покладено географічний критерій. В основу ж класифікації джерел забруднення, наданої Конвенцією 1982 року, покладений так званий юридичний критерій, оскільки основним завданням III Конференції ООН з морського права було визначення правового режиму морського дна за межами національної юрисдикції прибережних держав [11, с. 71-72].

В Конвенції ООН з морського права відсутня норма про охорону морського середовища у випадку воєнного конфлікту чи заборона застосування ядерної зброї тощо. Є лише ст. 19 (2) про заборону іноземному судну застосувати маневри та навчання зі зброєю будь-якого виду під час проходження у територіальному морі, ст. 25 (3) щодо права прибережної держави тимчасово призупиняти здійснення права мирного проходження іноземними суднами з метою здійснення навчань з використанням зброї. Дані норми мають на меті забезпечити національну безпеку прибережної держави, а не захистити морське середовище від забруднення та засмічення. Як писав Ю.С. Шемшученко: «сприятливе навколишнє середовище – це середовище, що є безпечним у військовому відношенні. Мілітаризація середовища проживання людини ставить під загрозу саме існування життя на Землі» [5, с. 13].

У зв'язку з цим, принцип 26 Стокгольмської Декларації від 16 червня 1972 року визначає, що: «людина та середовище, що оточує її, повинні бути позбавлені наслідків застосування ядерного та інших видів зброї масового знищення».

Об'єкт, за вірним зауваженням П. Пилипенка, як правова категорія належатиме до явищ, які виникають завдяки правовим нормам та визначеним ними юридичним фактам: «Об'єкт – це те, на що спрямовані вчинки учасників правовідносин, те, що є метою їхнього домагання» [12, с. 146]. Н.Р. Кобецька пише про *об'єкти екологічних відносин* як про певні природні блага, умови та елементи, що підлягають регулюванню за допомогою норм екологічного права [13, с. 25]. Природні об'єкти, як об'єкти правових відносин, за класичним визначенням В.В. Петрова: «...мають природне походження, безпосередньо взаємодіють з довкіллям та забезпечують життєво важливі потреби людини» [14, с. 103]. Останні кореспондують екологічним потребам та екологічним інтересам. При цьому слід мати на увазі, що, як писала О.С. Карпова: «Екологічні потреби та екологічні інтереси хоча й перебувають між собою в тісному зв'язку, але вони не є тотожними. Це цілком самостійні категорії. Більшість науковців визнають, що вказані правові конструкції співвідносяться як форма і зміст, а тому можна стверджувати, що екологічні інтереси виступають формою реалізації екологічних потреб» [15, с. 7]. Ю.О. Тихомиров зробив обґрунтований висновок з цього приводу, що з моменту народження в силу природного права справедливості кожен може розраховувати задовольняти якийсь оптимальний обсяг своїх потреб за рахунок ресурсів природи, забезпечуючи екологічне благополуччя. Інтереси екологічного благополуччя відносяться, на його думку, до видових інтересів загального родового поняття публічного інтересу, які розглядаються як найперша та основна ознака публічного права [9, с. 134].

Підсумовуючи вищевикладене, можна зробити висновок, що до об'єктів екологічних правовідносин належать: земля, надра, води, ліси, тваринний та рослинний світ, атмосферне повітря, екологічна мережа України, континентальний шельф і виключна (морська) економічна зона України.

Об'єкт природноресурсних правовідносин складають природні ресурси як джерела первісної вартості і прибутку. Дані природні ресурси включають до свого переліку й морські ресурси (зокрема, об'єкти тваринного та рослинного світу, а також надра, правовий режим яких визначається також Конвенцією ООН з морського права). Дані морські ресурси використовуються здебільшого для задоволення економічних потреб людей та є матеріальним джерелом для розвитку виробництва [12, с. 146-147].

Об'єктом природоохоронних правовідносин є природні тіла в екологічних зв'язках, необхідна якість навколишнього середовища, що обумовлює суспільні витрати. Довкілля, як основний інтегрований об'єкт екологічних правовідносин, визначається як сукупність природних і природно-соціальних умов та процесів. У зв'язку з цим, слід погодитися з П. Пилипенко, що охорона довкілля «трактується у нерозривному взаємозв'язку природних та соціальних процесів, де самі люди формують об'єкти природно-антропогенного характеру, що мають вплив на суспільне життя» [12, с. 146-147]. Отже, якість морської екосистеми разом з її складовими (атмосферним повітрям, водою та біологічним різноманіттям), є об'єктом природоохоронних правовідносин.

Найбільшого поширення набула теорія множинності об'єктів правовідносин, за якою такими можуть бути різні явища: речі, дії людей, результати духовної і творчої праці, особисті майнові та інші блага. Дана теорія суттєво впливає на розвиток екологічних правовідносин [7, с. 4]. Зокрема, науково-технічний прогрес та прийняття нових актів міжнародного екологічного права сприяють розвитку науки екологічного права та розширенню переліку об'єктів екологічних правовідносин. Так, останнім часом до цього переліку були віднесені клімат, озоновий шар атмосфери, біологічне різноманіття, екологічна мережа, навколоземний космічний простір, генетичні ресурси тощо. Досить цікавим є питання про *клімат та Світовий океан*, оскільки останній являє собою цілісну систему, що безпосередньо впливає на клімат в глобальному масштабі, а також на життєдіяльність людини. В свою чергу, людина впливає на екологічний стан Світового океану [1, с. 67]. Клімат, як об'єкт екологічних правовідносин, почали вирізняти зі схваленням Рамкової конвенції про

зміну клімату від 9 травня 1992 року. Кліматична система визначається у ст. 1(3) даної Конвенції як сукупності атмосфери, гідросфери, біосфери та геосфери у їхній взаємодії. В Преамбулі цієї Конвенції підкреслюється роль та важливість поглинувачів та накопичувачів парникових газів у морських екосистемах.

Світовий океан відіграє головну роль у збереженні теплового балансу Землі. Він не лише акумулює сонячне тепло, але й перерозподіляє його. «Спеціальні розрахунки показують – пише професор В.Х. Буйницький, – що необхідний для існування органічного життя тепловий режим склався на Землі виключно завдяки існуванню океанів» [16, с. 118]. Світовий океан виступає в якості основного компоненту біосфери Землі... Це величезний резервуар, що є «поглинувачем» вуглекислоти та «виробником» кисню. Приблизно 70% кисню, що надходить до атмосфери планети, вироблюється в процесі фотосинтезу планктоном [1, с. 66].

Ще одним достатньо новим об'єктом екологічних правовідносин можна назвати *Арктику*. Для її клімату є властиві низькі температури та великі крижані утворення, які значною мірою гальмують процеси розпаду забруднюючих речовин та їх потрапляння у води Північного льодовитого океану. Таким чином, забруднення навколишнього середовища представляє найбільшу небезпеку для Арктики. Визнання особливого статусу Арктики відбулося з розробленням ст. 234 «Райони Покриті льодом» Конвенції ООН. У зв'язку з активізацією руху щодо боротьби зі зміною клімату та занепокоєнням окремих держав (зокрема, Канади, Норвегії, Росії та Данії) щодо права користування природними ресурсами даного району, з'явилося різноманіття пропозицій щодо вдосконалення природоохоронного режиму Арктики. Як писав О.Р. Юнг, не існує єдиного підходу до організації природноохоронної співпраці в Арктиці [17, с. 98]. Одні країни виступають за укладення спеціальних (регіональних) угод з охорони окремих природних об'єктів, інші – за адаптацію чинних універсальних угод та підписання «зонтичної» або рамкової угоди.

За влучним зауваженням М.В. Красної, в одних випадках об'єкти екологічних правовідносин відображають певні характеристики навколишнього природного середовища (наприклад, клімату), а в інших випадках вони обумовлюють сучасні підходи до інтеграції сукупності компонентів природи (зокрема, комплексів і ландшафтів) [18, с. 8]. Таким чином, слід погодитися з Г.В. Анісімовою, що: «Перелік об'єктів еколого-правового регулювання залишається відкритим. Ймовірно, він буде розширюватися залежно від суспільної необхідності і доцільності на рівні як національного, так і міжнародного законодавства завдяки розробкам сучасної науки екологічного права» [7, с. 2].

Специфікою природно-правового чи юридичного праворозуміння є звернення його до *ціннісного виміру*, до вищих гуманістичних цінностей. Цінності природного права універсальні, мають абсолютний характер, що є одними з найважливіших їх особливостей. Універсальність їх полягає в тому, що вони поширюються на всіх незалежно від будь-яких ознак соціального, національного, професійного плану тощо [7, с. 11]. Поряд з цим П. Пилипенко надав іншого значення поняттю ціннісного виміру в межах екологічних правовідносин: «Серед об'єктів, що властиво для правовідносин довкілля зазвичай викремлюють природні та природно-антропогенні цінності. Вони окрім здатності задовольняти безпосередні потреби учасників правовідносин знаходяться під постійним впливом об'єктивних законів розвитку природи і за винятком об'єктів антропогенного характеру постали саме завдяки природі, яка і є їхнім творцем» [12, с. 146]. Комплексність ціннісного виміру об'єктів екологічного права підтверджує складність проблеми охорони довкілля в цілому, що має технічні, економічні, політичні та правові аспекти.

Враховуючи вищевикладене, слід погодитися з Н.Т. Разгельдєєвим, що: «...об'єкт правової охорони в природноресурсному праві – право власності на природні ресурси та права природокористувачів. Об'єктом правової охорони в природоохоронному праві хоча і виступають безпосередньо елементи природи чи інші об'єкти – навколишнє середовище регіонів, але вони опосередковані правом громадян на сприятливе навколишнє середовище, яке забезпечується послідовними громадськими вкладеннями для виконання природоохоронної діяльності» [8, с. 34].

Іншим дискусійним питанням практичного характеру в цій сфері є можливість громадськості реалізувати екологічні права на міжнародному рівні та, зокрема, можливість

звернення до суду у випадку порушення норм Конвенції ООН з морського права в частині природокористування/забруднення морського середовища. Конвенція містить детально розроблений механізм урегулювання суперечок, пов'язаних із тлумаченням і застосуванням її норм. При цьому спірним залишається питання чи може громадськість використовувати даний механізм з метою захисту/відновлення права на сприятливе навколишнє середовище.

В цілому, як зазначав Ю.С. Шемшученко: «Право людини на сприятливе навколишнє середовище знаходиться в безпосередньому зв'язку з концепцією забезпечення екологічної безпеки як складової частини ідеї всезагальної системи міжнародної безпеки» [5, с. 14]. Зміст права складає екологічний інтерес, що впливає на розвиток сучасної концепції прав людини. Права та обов'язки суб'єктів екологічних правовідносин є дискусійним питанням, що супроводжує людство протягом його прогресивного розвитку. Рівень цивілізованості суспільства пов'язується з рівнем розвитку прав людини: «Проблема особистості, її прав та обов'язків відноситься до числа «вічних» проблем людства. Його прогресивний розвиток пов'язаний з розширенням прав людини» [5, с. 10]. Розширення прав людини у сфері охорони морського середовища, як складової права на сприятливе навколишнє середовище, беззаперечно буде сприяти прогресу юридичної науки та стійкому, екологічно-безпечному розвитку морегосподарської діяльності.

У заповіті екологам О.С. Колбасов акцентував увагу на тому, що екологічне право має потенціал відіграти колосальну історичну роль, оскільки воно може стати протипагою для решти правових галузей, що перебувають на сторожі майнового достатку й поєднаної з ним влади [19, с. 90]. Врегулювання різноманітних видів морської діяльності обов'язково повинно враховувати екологічні аспекти та їх можливі наслідки для морського середовища. Охорона морських ресурсів та морського середовища повинні бути одним з основних завдань у зовнішній та внутрішній політиці морської держави. При цьому екологічна політика, за словами О.С. Карпової, здійснюється в межах реалізації екологічної функції держави й ґрунтується на публічних екологічних інтересах [15, с. 1]. В цілому, прибережна держава повинна розвивати свою екологічну політику таким чином, щоб забезпечувати всезагальну безпеку та розвиток міжнародного природоохоронного співробітництва в інтересах нинішнього та майбутнього поколінь.

Висновки. З врахуванням того, що об'єкти суспільних відносин, врегульованих Конвенцією ООН з морського права, мають природне походження та підлягають «паралельному» правовому врегулюванню іншими міжнародними договорами, які є джерелами екологічного права, є доцільним їх дослідження в межах екологічного права. Врахування властивостей природоохоронних аспектів Конвенції ООН з морського права та особливостей нових об'єктів екологічних правовідносин, як наприклад, клімат та морські генетичні ресурси, будуть сприяти всебічному та ефективному врегулюванню морегосподарської діяльності. З огляду на це, хотілось би завершити дану статтю словами М.М. Бринчука, що: «Як окремі ноти можуть бути з'єднані особливим чином з одним, щоб отримати не тільки мелодію, а й музичну гармонію, так і правові норми, лише сформульовані за узгодженими правилами, можуть створити умову гармонійного розвитку всієї правової системи» [20, с. 8].

Список літератури

1. Валиуллина К.Б. Международное морское право: международно-правовые проблемы защиты и сохранения морской среды // Учебные записки Казанского государственного университета. Том 152, кн. 4: «Гуманитарные науки», 2010. – С. 66-75.
2. Сперанская Л.В. Международно-правовая охрана морской среды. – М.: Наука, 1978. – 176 с.
3. Конвенція ООН з морського права. Прийнята 10 грудня 1982 року у Монтего-Бей на Ямаїці. Ратифікована Законом України від 3 червня 1999 року №728-XIV // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 31. – Ст. 254.
4. Копылов М.Н., Копылов С.М. К вопросу о формировании каталога специальных принципов международного экологического права // Вестн. Волгогр. гос. ун-та. Сер. 5. Юриспруд. – № 4 (25). – 2014. – С. 8-18.
5. Шемшученко Ю.С. Правовые проблемы экологии / Отв. ред. В.Л. Мунтян. – К.: Наук. думка, 1989. – 232 с.

6. Вовк Ю.А. Советское природноресурсное право и правовая охрана окружающей среды. Общая часть. – Х.: «Вища школа». Изд-во при Харьковском ун-те, 1986. – 160 с.
7. Анісімова Г.В. Об'єкти екологічних правовідносин: сучасні підходи // Теорія і практика правознавства. До 210-річчя університету. – Вип. 1(5). – Х.: 2014. – С. 1-17. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/tipp_2014_1_16.pdf.
8. Разгельдеев Н.Т. К вопросу о правовой природе экологического и природно-ресурсового права // Вестн. Волгогр. гос. ун-та. Сер. 5. Юриспруд. – № 2 (23). – 2014. – С. 29-36.
9. Бринчук М.М. Правовой титул природы // Пробелы в российском законодательстве. – № 6. – 2013. – С. 134-136.
10. Ковалев А.А. Современное международное морское право и практика его применения. – М.: Науч. кн., 2003. – 415 с.
11. Жаркова О.А., Сидорченко В.Ф. Морское право. – СПб.: Изд. дом С.-Петербур. ун-та, 2006. – 726 с.
12. Пилипенко П. Щодо проблеми об'єктів у правовідносинах довкілля // Вісник Львівського університету. Серія юридична. Вип. 47. – 2008. – С. 145-152.
13. Кобецька Н.Р. Екологічне право України: навч. посіб. – К : Юрінком Інтер, 2007. – 352 с.
14. Петров В.В. Экологическое право России : учеб. для вузов. – М. : Изд. БЕК, 1995. – 557 с.
15. Карпова О.С. Юридична природа категорії «публічний екологічний інтерес» // Теорія і практика правознавства. До 210-річчя університету. – Вип. 1(5). – Х.: 2014. – С. 1-12.
16. Буйницкий В.Х. Океаны и земная жизнь // Человек и стихия. Науч.-попул. гидрометеоролог. сб. на 1977 г. – Л.: Гидрометеоздат, 1976. – С. 118-120.
17. Чистюхина С.Н. Защита окружающей среды Арктики (международно-правовой аспект) // Вестник РУДН. Серия Юридические науки. – № 2. – 2008. – С. 94-100.
18. Краснова М.В. Стан та перспективи розвитку вчення про об'єкти екологічного права: науково-методологічні аспекти // Вісн. Київськ. нац. ун-ту ім. Т. Г. Шевченка. Серія «Юрид. науки». – № 2 (96). – 2013. – С. 8-12.
19. Колбасов О.С. Завещание эколога // Журн. рос. права. – №5/6. – 2000. – С. 89-90.
20. Бринчук М.М. Право может служить прогрессу, а может быть ресурсом деградации природы, общества и государства // Астраханский вестник экологического образования. – № 1 (19). – 2012 – С. 6-15.

Стаття надійшла 27.04. 2016 р.

Е.В. Толкаченко, канд. юрид. наук, доцент
Одесский национальный университет имени И.И. Мечникова
Кафедра гражданско-правовых дисциплин
Французский бульвар, 24/26, Одесса, 65058, Украина

ПРИРОДООХРАННЫЕ АСПЕКТЫ В КОНВЕНЦИИ ООН ПО МОРСКОМУ ПРАВУ 1982 ГОДА

Статья посвящена проблемным вопросам систематизации правовых знаний о сохранении морских ресурсов и охрану морской среды в целом. Анализ ключевых положений Конвенции ООН по морскому праву осуществляется с учетом теоретических положений науки экологического права. В результате автор предлагает исследовать правовую охрану морской среды в сфере экологического права с учетом норм международного морского права.

Ключевые слова: Мировой океан, морские ресурсы, морская среда, охрана.

E.V. Tolkachenko, Candidate of Juridical Sciences, Associate Professor
Odessa I.I. Mechnikov National University
the Department of Civil Law Disciplines
Frantsuzskiy Boulevard, 24/26, Odessa, 65058, Ukraine

ENVIRONMENTAL ASPECTS IN THE UN CONVENTION ON THE LAW OF THE SEA 1982

Summary

The article is devoted to the issues on the systematization of legal knowledge about conservation of marine resources and protection of marine environment in whole. Analysis of key provisions of the United Nations Convention on the Law of the Sea is based on the Environmental Law's theory. As a result, the author suggests researching the legal protection of marine environment in the field of Environmental Law taking into account provisions of the International Maritime Law.

Key words: the World Ocean, marine resources, marine environment, protection.